

Seksuaalioikeudet ja kestävä kehitys- työpaja

Työpajan tarkoitus

Työpajaohjeet on suunniteltu nuorten kanssa toimivien ammattilaisten tueksi. Työpajan tarkoituksena on lisätä nuorten tietoa seksuaalioikeuksista ja niiden vaikutuksesta YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. **Työpajan kohderyhmänä ovat 15–24-vuotiaat nuoret ja erityisesti pojat ja nuoret miehet.**

Seksuaalioikeuksilla tarkoitetaan yksilöiden oikeuksia päättää tietoisesti ja vastuullisesti omaan seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Seksuaalioikeuksien toteutuminen on keskeistä ihmisen hyvinvoinnin ja tasapainoisen elämän kannalta. Ilman seksuaalioikeuksien toteutumista muutkaan ihmisoikeudet eivät voi toteutua ja toisin päin. Oikeuksien perustana ovat vapaus, tasa-arvo, yksityisyys ja itsemääräämisoikeus. Ilman mahdollisuutta päättää omasta kehostaan ja tulevaisuudestaan on lähes mahdotonta osallistua aktiivisesti yhteiskuntaan ja näin ollen kestävään kehitykseen. Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan jokaista. Siksi ketään ei saa jättää jälkeen.

Työpajan oppimistavoitteet eli työpajan viesti:

- Seksuaalioikeuksilla tarkoitetaan yksilöiden oikeuksia päättää tietoisesti ja vastuullisesti omaan seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Seksuaalioikeudet ovat osa ihmisoikeuksia ja ne kuuluvat kaikille. Kaikilla tulee olla tieto omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.
- Jokainen voi vaikuttaa omien ja toisten seksuaalioikeuksien toteutumiseen.
- Seksuaalioikeudet ovat osa kestävän kehityksen tavoitteita ja niiden toteutuminen vaikuttaa kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen.

Työpaja muodostuu aiheeseen perehdyttämisestä sekä kahdesta tehtäväkokonaisuudesta. Ensimmäisessä tehtävässä keskitytään oppimaan, mitä seksuaalioikeuksilla tarkoitetaan käytännössä ja pyritään tuomaan ne lähemmäksi nuroten omaa elämää. Toisessa tehtävässä keskitytään seksuaalioikeuksien nykytilaan ja tulevaisuuteen ja tarkemmin siihen, miten ne vaikuttavat kestävään kehitykseen.

Työpajaohjeiden liitteenä löytyvät taustatiedot seksuaalioikeuksista, kestävästä kehityksestä ja vinkit turvallisen työpajan toteuttamiseen. Lisäksi liitteenä on sanasto.

Työpajan sisältö

Aloitus ja ryhmän sääntöjen luonti

Työpajan teemaan johdattaminen

Ryhmiin jakautuminen

**Tarina kohtaamisesta-tehtävä ja
tarinoiden purku**

Huhukoppipuhe-tehtävä

Loppukeskustelu ja palaute

Aloitus ja ryhmän sääntöjen luonti

Ensin koko ryhmän kanssa käydään läpi turvallisen tilan ohjeet ja muut työpajan onnistumiseen tarvittavat ohjeet, esimerkiksi sähköisen alustan käyttö tai lähitoteutukseen liittyvät ohjeistukset tilassa liikkumiseen. On myös hyvä käydä läpi lyhyt esittäytymiskerros, mikäli ryhmä ei ole ennestään toisilleen tuttu. Sen jälkeen käydään läpi työpajan tarkoitus ja tavoitteet sekä aikataulu. Tämän jälkeen jokaisella osallistujalla on tiedossa, miten työpaja toteutetaan ja mikä sen tavoitteena on. On hyvä huomioida ja varata aikaa osallistujien kommentteille ja mahdollisille kysymyksille työpajan toteutuksesta.

Työpajan teemaan johdattaminen

Työpajan ohjaaja pitää ensin lyhyen alustuksen työpajan teemasta eli seksuaalioikeuksista, kestävästä kehityksestä ja siitä, miten nämä liittyvät toisiinsa. On hyvä jättää taas aikaa kysymyksille ja kommenteille. Alustus voidaan aloittaa esimerkiksi kysymyksellä, mitä näistä sanoista tulee ensimmäisenä mieleen. Voi käyttää esim. mentimeteriä tai post-it-lappuja, jonka jälkeen käydään läpi seksuaalioikeuksien ja kestävä kehityksen määritelmät, ja miten seksuaalioikeuksien toteutuminen vaikuttaa kestäväan kehitykseen.

Työpajaohjeiden liitteenä löytyy tiivistetysti selitettynä seksuaalioikeudet, kestävä kehitys ja niiden suhde. Lisäksi liitteenä löytyy sanastoa oppimisen tueksi. Väestöliitolla on myös paljon muita valmiita materiaaleja, joita voi käyttää teemaan johdattamisen tukena. Väestöliiton [Seksuaalioikeudet-julkaisuun](#) liittyvät julisteet voivat esimerkiksi auttaa myös oikeuksien läpikäyntiin. Julisteet löydät [täältä](#) ja [täältä](#). Teemaan johdattamiseen voi käyttää myös Väestöliiton 10 osaista videosarjaa seksuaalioikeuksista, jotka löydät [täältä](#). Seitsemän osainen [podcast-sarja](#) käsittelee seksuaalioikeuksia myös nuorten äänellä. Yksinkertaisen [testin](#) avulla osallistujat voivat itse selvittää, toteutuvatko heidän seksuaalioikeutensa. Testiä voi käyttää esimerkiksi teemaan johdattamisen aluksi.

Ryhmään jakautuminen

Ohjaaja käyttää jakamisessa menetelmää, joka on ryhmän kokoon nähden ja tilanteeseen sopiva. Etänä voi käyttää esimerkiksi Zoomin breakout roomeja (ohjeet), joissa ryhmät luodaan automaattisesti. Lähitilanteissa ryhmäjaot voidaan tehdä esimerkiksi numerojaolla tai tutun ryhmän kanssa voidaan osallistaa nuoria itse jakautumaan haluamiinsa ryhmiin. Suositellut ryhmäkoot ovat 3–5 henkilöä. Ensin käydään vielä lyhyesti läpi seuraavaan osion tehtävänanto ennen kuin jakaudutaan ryhmiin ja aloitetaan ensimmäinen tehtävä.

Tarina kohtaamisesta- tehtävä ja tarinoiden purku

Ryhmien tehtävänä on luoda **positiivinen** tarina ihmisten välisestä kohtaamisesta, joka mahdollisesti voisi johtaa seksiin. Tärkeintä tehtävässä on käsitellä tapahtumia ennen seksiä eikä tarkoituksena ole kuvata seksitilannetta. Tehtävän tarkoituksena on tarinoiden avulla keskittyä seksuaalioikeuksien toteutumiseen käytännössä ja korostaa kommunikoinnin merkitystä positiivisten kokemusten osana.

Ryhmäläiset luovat positiivisen tarinan kohtaamisesta ilman valmiiksi annettuja määritteitä henkilöistä, paikoista, tapahtumista ja niin edelleen*. Ryhmäläisten tehtävänä on siis keksiä tarinan hahmot, paikat ja tapahtumat. Tarina kirjoitetaan ylös. Tarinoiden purussa jos kukaan ryhmäläisistä ei halua lukea tarinaa ääneen, voi ohjaaja lukea ne ääneen. Ohjaajan on tärkeää käydä ryhmissä tarkastelemassa tehtävän toteutumista, jotta jokainen on ymmärtänyt tehtävänannon tai jos tehtävästä on noussut kysymyksiä. Ohjaajan vastuulla on myös ohjata tarinoita positiiviseen suuntaan. Lisäksi on tärkeää tunnistaa, jos joku ryhmäläisistä kokee harjoituksen ahdistavana, jolloin on mahdollista keskeyttää harjoituksen tekeminen tai keskustella asiasta työpajan jälkeen.

*Tehtävän tueksi: Alla on tehtävää helpottavia kysymyksiä, joita voi antaa ryhmille, jos tarinan luominen tuntuu haastavalta ilman apua. Näiden kysymysten avulla ryhmäläisten voi olla helpompi pohtia, mistä tarinassa esimerkiksi kannattaa lähteä liikkeelle. Kysymykset voidaan antaa heti valmiiksi työskentelyn tueksi tai käyttää vasta, jos tehtävän tekeminen tai aloittaminen tuntuu haasteelliselta.

Tehtävä on myös mahdollista toteuttaa antamalla ryhmäläisille lista sanoista, jotka tulee sisällyttää tarinaan. Sanalista löytyy myös tehtävänannon jälkeen. Sanalistan kanssa voi päättää, kuinka monta sanaa tarinassa on mainittava tai sitten kaikkien sanojen tulee olla osa tarinaa.

Kun kaikki ryhmät ovat saaneet tarinansa valmiiksi, ne analysoidaan yhdessä. Käydään yhdessä läpi mitä tarinassa tapahtui, minkälaisia hahmot ja ympäristö olivat, mitä ajatuksia ja teemoja tarinoista nousi esille. Käydään yhdessä läpi, miten tarinan loppuun päästiin. Toteutuivatko seksuaalioikeudet tarinassa?

Analysoinnin jälkeen muodostetaan uudet tarinat, jotka muodostuvat vanhojen tarinoiden pohjalta seitsemän seksuaalioikeuden ympärille. Tehdään niin sanotusti seksuaalioikeuksien check list, jossa katsotaan, toteutuuko tarinassa seksuaalioikeuksia. Ryhmät voivat esimerkiksi merkitä tarinan kohtiin, mistä seksuaalioikeudesta on kysymys missäkin kohdassa. Ryhmien tehtävänä on pohtia, onko tarpeen muuttaa tarinan kohtia, jotta seksuaalioikeudet toteutuisivat. Tarinat käydään läpi taas yhdessä, jotta jokaiselle jää ymmärrys siitä, mitä seksuaalioikeuksien toteutuminen käytännössä tarkoittaa.

Apukysymykset ja sanalista

Missä voi tutustua kiinnostaviin tyyppeihin?

Miten lähestyä kiinnostavaa tyyppiä?

Mitä tehdä, jos haluaisi kiinnittää kiinnostavan tyypin huomion itseensä?

Miten voi osoittaa toiselle, että on kiinnostunut tai tykkää toisesta?

Mitä pitää muistaa ennen kuin esimerkiksi koskee tai suutelee toista?

Missä paikoissa on sopivaa osoittaa hellyyttä?

Miten keskustellaan ehkäisystä tai seksitaudeista?

Miten toimia tai sanoa jos joku asia ei ole sinusta ok tai tunnu hyvältä?

Miten toimia tai sanoa jos joku asia on kivaa ja tuntuu hyvältä?

Miten ilmaista oma mielipiteensä?

Onko omalla mielipiteellä vaikutusta?

Voitko kertoa kohtaamisesta muille? Mitä tulee huomioida?

Mitä asioita on muistettava/tehtävä/ilmaistava ennen kuin harrastaa seksiä?

Tarinassa on mainittava x määrä tai kaikki seuraavat sanat:

- puhuminen/keskustelu
- tunne/tunteet
- kysyä
- ehdottaa
- ehkäisy
- seksuaalioikeudet
- kondomi
- luottamus
- turvallisuus

Huhukoppipuhe-tehtävä

Tehtävä voidaan toteuttaa pienryhmissä tai isossa ryhmässä riippuen työpajan toteutuksena. Osallistujille esitetään väittämiä molemmista laatikoista: utopia ja dystopia. Osallistujien tehtävänä on pohtia väittämien kohdalla, ovatko ne tulevaisuudessa mahdollisia (esim. vuonna 2030, jolloin YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden tulisi olla saavutettuina) ja toteutuvatko ne tällä hetkellä Suomessa ja maailmalla. Osallistujien tehtävänä on myös pohtia sitä, miten eri väitteet vaikuttavat kehitykseen. Riippuen toteutustavasta vastaukset voidaan kerätä lapuille tai vastaukset voidaan sanoa ääneen. Esimerkkikysymyksiä ryhmäläisille:

- Onko väite (esitä väite) totta tällä hetkellä? Jos on niin missä?
- Onko mahdollista, että tämä väite on totta tulevaisuudessa? Miksi? Miten? Missä?
- Miten väite edistää/heikentää kestävän kehityksen toteutumista?

Väestöliiton seksuaalioikeuksia käsittelevän videosarjan jokaisesta videosta löytyy esimerkkejä seksuaalioikeuksien tilasta. Näiden esimerkkien avulla on mahdollista tuoda esiin seksuaalioikeuksien nykytilaa ympäri maailman ja sitä kautta pohtia ryhmäläisten kanssa, miksi jossakin dystopian väitteet ovat tällä hetkellä todellisuutta. Ja mitä tarvitaan, jotta utopia olisi mahdollinen.

Seksuaalioikeuksien tulevaisuus utopia 2030

- Jokaisella on mahdollisuus nautinnolliseen, turvalliseen ja tasapainoiseen seksuaalielämään.
- Jokainen saa kokonaisvaltaista seksuaalikasvatusta kaikissa elämänvaiheissa
- Jokaisen oikeutta keholliseen koskemattomuuteen kunnioitetaan.
- Jokaisella on mahdollisuus saada laadukkaita seksuaaliterveyspalveluja.
- Kaikki voivat olla kokonaisvaltaisesti osa yhteiskuntaansa, sellaisena ihmisenä kun ovat.
- Seksuaalisuuteen liittyvää yksityisyyttä kunnioitetaan.
- Kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa omiin ja muiden seksuaalioikeuksien toteutumiseen.

Seksuaalioikeuksien tulevaisuus dystopia 2030

- Seksin ainoa merkitys on lisääntyminen ja muut seksiin liittyvät näkökulmat kuten nautinto ovat kiellettyjä.
- Seksuaalikasvatus on kielletty alle 18-vuotiailta.
- Toista saa aina käyttää luvatta omiin seksuaalisiin tarpeisiin.
- Yhteiskunta ei tuota seksuaaliterveyspalveluita tai ne ovat hyvin rajattuja.
- Yhteiskunta pakottaa ihmisiä yhteen tietynlaiseen muottiin.
- Kaikkien henkilökohtaiset tiedot ovat yhteiskunnassa julkisia.
- Omiin ja muiden seksuaalioikeuksiin ei ole mahdollista vaikuttaa.

Loppukeskustelu ja palaute

Työpajan lopuksi käydään yhdessä läpi, saavutettiin työpajalle annetut tavoitteet. Ohjaaja muistuttaa työpajan aluksi määritellyt tavoitteet ja sekä ohjaaja että osallistujat arvioivat tavoitteiden saavuttamista. Tässä kohtaa on myös hyvä käsitellä osallistujien aktiivisuutta ja antaa positiivista palautetta. On myös hyvä jättää aikaa kysymyksille ja kommenteille. Osallistujille on hyvä myös vinkata erilaisista materiaaleista, joista he voivat perehtyä lisää aiheeseen. Lopuksi kerätään vielä palaute joko paperilla, mobiililaitteella tai yksinkertaisesti esim. kädellä näyttämällä asteikkoa, miten paljon opin tänään uutta (alhaalla vähän, ylhäällä paljon).

Liitteet

Mitä seksuaalioikeuksilla tarkoitetaan?

Seksuaalioikeudet ovat ihmisoikeuksia. Tämä tarkoittaa, että ne kuuluvat meille kaikille. Sen lisäksi, että seksuaalioikeuksien on toteuduttava, meillä jokaisella on velvollisuus kunnioittaa toisten seksuaalioikeuksia. Seksuaalioikeuksilla tarkoitetaan yksilöiden oikeuksia päättää tietoisesti ja vastuullisesti omaan seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Seksuaalioikeuksien toteutuminen on keskeistä ihmisen hyvinvoinnin ja tasapainoisen elämän kannalta. Ilman seksuaalioikeuksien toteutumista muutenkin ihmisoikeudet eivät voi toteutua ja toisin päin. Oikeuksien perustana ovat vapaus, tasa-arvo, yksityisyys ja itsemääräämisoikeus. Seksuaalioikeudet voidaan jaotella monella eri tavalla.

Tässä olemme jakaneet seksuaalioikeudet seitsemään oikeuteen:

Oikeus omaan seksuaalisuuteen

Kaikilla ihmisillä on oikeus tuntea seksuaalista halua, fantasioida ja kokea seksuaalista nautintoa sekä määritellä ja ilmaista seksuaalinen suuntautumisensa ja sukupuolensa haluamallaan tavalla.

Oikeus tietoon seksuaalisuudesta

Vapaus tehdä itsenäisiä ja vastuullisia päätöksiä ei voi toteutua ilman tietoa seksuaalisuudesta. Siksi jokaisella on oikeus saada seksuaalioikeuksia kunnioittavaa seksuaalikasvatusta.

Oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi

Ihmisillä on oikeus keholliseen koskemattomuuteen. Ihmisiä tulee suojella seksuaaliväkivallalta ja sukupuolistuneelta väkivallalta. Eli jokaisella on oikeus mm. kieltäytyä seksistä ja seksuaalisesta toiminnasta missä vaiheessa tahansa, oikeus käyttää raskauden- ja seksitautien ehkäisymenetelmiä ja oikeus saada apua ja tukea, jos on kohdannut seksuaaliväkivaltaa tai sen uhkaa. Yhteiskunnilla ja niiden lainsäädännöllä on olennainen rooli suojelun varmistajana ja lakien toteutumisen turvaajana.

Oikeus seksuaaliterveyspalveluihin

Yhdenvertaiset ja seksuaalioikeuksia kunnioittavat terveyspalvelut kuuluvat kaikille. Seksuaaliterveyspalveluiden tulee olla turvallisia, luottamuksellisia, korkeatasoisia ja helposti saatavilla asuinpaikasta riippumatta. Jokaisella on oikeus saada mm. ehkäisy- ja seksuaalineuvontaa sekä itselle sopiva ehkäisymenetelmä rahatilanteesta ja asuinpaikasta riippumatta, seksitautien testausta ja hoitoa sekä turvallinen raskaudenkeskeytys.

Oikeus näkyä

Kaikilla ihmisillä – myös nuorilla ja erilaisilla vähemmistöillä – on oikeus tulla nähdyksi ja kuulluksi sekä oikeus ilmaista omia mielipiteitään. Kaikilla on oikeus olla turvassa seksuaaliselta ja sukupuoliselta syrjinnältä, häirinnältä ja väkivallalta.

Oikeus yksityisyyteen

Kaikilla on oikeus tehdä itse päätöksiä omaan seksuaalisuuteensa liittyen. Jokaisella on oikeus päättää mitä, minkä verran ja kenelle kertoo seksuaalisuudestaan. Jokaisella on myös oikeus päättää, minkälaisia kuvia ja sisältöjä itsestä jaetaan julkisesti.

Oikeus vaikuttaa

Jokaisella on oikeus osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon, myös seksuaalisuuteen liittyvään päätöksentekoon. Nuorilla on oikeus olla mukana suunnittelemassa heille itselleen suunnattuja palveluita. Nuorella on oikeus vaatia seksuaalikasvatusta ja sanoa mielipiteensä asioihin ja päätöksiin, joilla on vaikutusta omaan seksuaalisuuteen.

Lue lisää seksuaalioikeuksista Väestöliiton [Seksuaalioikeudet](#) (2019) julkaisusta.

Kestävä kehitys ja YK:n kestävän kehityksen tavoitteet

Seksuaalioikeudet ovat YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden keskiössä. YK:n kestävän kehityksen tavoitteilla tarkoitetaan vuonna 2015 asetettuja 17 tavoitetta. Niiden tarkoituksena on muuttaa globaalin kehityksen suuntaa niin, että ihmisten hyvinvointi ja ihmisoikeudet, talouden vauraus ja yhteiskuntien vakaus turvataan ympäristön kannalta kestävällä tavalla ja poistetaan äärimmäinen köyhyys.

YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden kantava periaatteena on, ettei ketään jätetä kehityksestä jälkeen. Näin ollen erityistä huomioita tulee kiinnittää etenkin kaikista haavoittuvaisimmassa asemassa oleviin kuten naisiin ja tyttöihin, ikäihmisiin, vammaisiin ihmisiin ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin.

Seksuaaliterveys sekä lisääntymisterveys ja -oikeudet mainitaan kahdessa tavoitteessa:

- Tavoite 3: Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille
- Tavoite 5: Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.

Kahdessa alatavoitteessa mainitaan suoraan seksuaali- ja lisääntymisterveys:

- 3.7. Taata vuoteen 2030 mennessä kaikille pääsy seksuaali- ja lisääntymisterveyden hoitopalvelujen, kuten perhesuunnittelun, tiedottamisen ja koulutuksen, piiriin sekä varmistaa lisääntymisterveyden ottaminen mukaan kansallisiin strategioihin ja ohjelmiin.

- 5.6. Taata yhtäläiset mahdollisuudet seksuaali- ja lisääntymisterveyteen sekä lisääntymisoikeudet kansainvälisen väestö- ja kehityskonferenssin toimintaohjelman ja Pekingin toimintaohjelman sekä niiden arviointikonferenssien päätösasiakirjojen mukaisesti sovitulla tavalla.

Huomioitavaa on, että YK:n kestävän kehityksen tavoitteissa ei mainita seksuaalioikeuksia, koska maailman maat eivät päässeet yksimielisyyteen esimerkiksi naisten ja tyttöjen oikeudesta päättää ehkäisystä ja raskaudenkeskeytyksestä tai sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksista. Kuitenkin näiden oikeuksien toteutuminen on erittäin tärkeää, jotta yksilön seksuaalioikeudet toteutuvat kokonaisuudessaan.

Työpajan tavoite pohjautuu kestävän kehityksen tavoitteeseen:

- 4.7. Varmistaa vuoteen 2030 mennessä, että kaikki oppijat saavat kestävän kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot esimerkiksi kestävästä kehityksestä ja kestäviä elämäntapoja, ihmisoikeuksia, sukupuolten tasa-arvoa, rauhan ja väkivallattomuuden kulttuurin edistämistä, maailmankansalaisuutta, kulttuurien monimuotoisuuden sekä kulttuurin osuutta kestävässä kehityksessä arvostavan koulutuksen kautta.

Työpajan tavoitteena on lisätä osallistujien tietoa kestävästä kehityksestä seksuaalioikeuksien näkökulmasta. Tavoitteena on, että jokainen tietää omat oikeutensa ja sitä kautta voi vaikuttaa omien ja muiden oikeuksien toteutumiseen. Lisäksi tavoitteena on ymmärtää seksuaalioikeuksien toteutuminen osana kestävän kehityksen edistämistä.

Seksuaalioikeuksien toteutuminen edistää kestävää kehitystä

Ilman seksuaalioikeuksien toteutumista ei muutenkaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteet voi toteutua. Seksuaalioikeudet ovat sidoksissa ihmisoikeuksien toteutumiseen ja laajempaan yhteiskunnalliseen kehitykseen. Kestävä kehitys edellyttää, että ihmisillä on näkemystä, voimavaroja ja tahtoa muuttaa ja kehittää yhteiskuntaansa. Seksuaalioikeuksien takaaminen mahdollistaa päätökset omasta elämästään ja kouluttautumisen. Siten seksuaalioikeudet ovat edellytys kestävän kehityksen toteutumiselle.

Seksuaalioikeuksien keskiössä on jokaisen yksilön oikeus päättää omasta kehostaan ja elämästään. Tähän liittyy vahvasti esimerkiksi se, että jokaisella on oikeus päättää oma lapsilukunsa. Seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelut ja erityisesti ehkäisy on yksi keskeisimmistä tavoista, joilla ihmiset voivat toteuttaa oikeuttaan päättää oma lapsilukunsa. Keskimäärin ihmiset saavat nykyisin vähemmän lapsia kuin aikaisemmin. Kuitenkin maailmassa on edelleen 232 miljoonaa naista, jotka haluaisivat käyttää modernia ehkäisyä, mutta heillä ei ole siihen mahdollisuutta. Näin ollen voimakas väestökehitys on etenkin maapallon köyhimmissä maissa haaste kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiselle, ihmisoikeuksien toteutumiselle ja maapallon kantokyvylle.

Väestökehitykseen vaikutetaan panostamalla jokaisen oikeuteen saada oikeaa tietoa seksuaalisuudesta ja seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluja. Edistääkseen tehokkaasti kestävää kehitystä seksuaaliterveyspalveluiden pitää olla tasa-arvoisesti kaikkien, myös kaikista köyhimpien, saatavilla. Palveluiden turvaamisen pitäisi olla lähtökohta myös muihin kehityksen kulmakiviin, kuten koulutukseen tai terveydenhuoltoon investoimiselle, jotta nämä investoinnit olisivat mahdollisimman tehokkaita. Niinpä kestävän kehityksen kolme pilaria, sosiaalinen, taloudellinen ja ympäristöllinen ovat kaikki tiukasti liitoksissa seksuaalioikeuksiin.

Kestävän kehityksen toteutuminen edellyttää aktiivista osallistumista meiltä kaikilta. Meillä kaikilla on oikeus ja velvollisuus toimia aktiivisina kansalaisina ja edistää jokaisen seksuaalioikeuksien toteutumista ja sitä kautta kestävää kehitystä.

Onnistunut työpaja ja turvallisen tilan ohjeet

Onnistuneen työpajan edellytyksenä on, että jokainen kokee olonsa turvalliseksi, hyväksytyksi ja kunnioitetuksi työpajan aikana. Seksuaalioikeuksista puhuminen voi olla haastavaa, joten on erityisen tärkeää, että jokainen pystyy puhumaan ja käsittelemään omia tunteitaan ja ajatuksiaan ilman pelkoa.

Työpajan aluksi on tärkeää käydä läpi turvallisemman tilan periaatteet. Turvallisemman tilan politiikalla pyritään luomaan käytäntöjä, jossa ihmiset kokevat olevansa turvassa, tulevansa hyväksytyiksi ja kunnioitetuiksi. Turvallisen tilan politiikkaan sisältyy myös vastuunottaminen epämiellyttävistä tilanteista ja yrityksestä luoda tapoja muuttaa mahdollisia epämiellyttäviä tilanteita paremmiksi sen sijaan että niitä pitäisi vain sietää. Työpajan vetäjällä ja osallistujilla on kaikilla vastuu luoda turvallisempi tila, jossa jokainen tuntee tulevansa kuunnelluksi ja kunnioitetuksi. Kun voi luottaa, että omia näkemyksiä kuunnellaan ja kunnioitetaan sekä kaikki ovat sitoutuneita turvallisemman tilan politiikkaan, uskalletaan puhua ja käsitellä omia tunteita ja ajatuksia avoimemmin. Tämä tarjoaa mahdollisuuden avoimelle keskustelulle.

Turvallisemman tilan periaatteiden lisäksi ryhmä voi itse keksiä toimintatapoja ja periaatteita, jotka kokevat mielekkäiksi ja tarpeellisiksi onnistuneelle työpajalle. On tärkeää, että ihmiset myös miettivät ja refleктоivat omaa käytöstään, mikä auttaa esimerkiksi hierarkioiden ja epätasa-arvoisten tilanteiden purkamista ryhmän sisällä. Tämä luo myös yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemusta heti työpajan alusta saakka, koska kaikki ovat mukana ja vastuussa onnistuneen työpajan toteutumisessa.

Näiden lisäksi työpajanohjaajan on tärkeää tuntea sanastoa ja käyttää sukupuolisensitiivistä kieltä, jotta omalla toiminnallaan ei syrji tai aseta ketään epätasa-arvoiseen asemaan. Turvallisemmasta tilasta puhuminen ja sääntöjen läpikäynti on tärkeää heti työpajan alussa, jotta kaikki ovat perillä turvallisemman tilan politiikasta ja kokevat alusta saakka olonsa turvalliseksi.

Turvallisen tilan ohjeet

KUUNTELE JA OLE AVOIN.

Älä oleta, koska koskaan et voi tietää toisen kokemusta, ajatuksia, elämäntilannetta etkä itsemääriteltä identiteettiä hänen puolestaan. Koska teemme kuitenkin koko ajan oletuksia toisista, yritä tiedostaa omat oletuksesi.

KUNNIOITA.

Älä kyseenalaista toisen erilaisuutta vaan jokaisella on oikeus olla oma itsensä.

ANNA TILAA.

Huolehdi että kaikki tulevat keskustelussa kuulluksi ja pääsevät osalliseksi. Älä keskeytä toista tai ilmeile toisen puhuessa, vaikka et olisikaan hänen kanssaan samaa mieltä.

ÄLÄ YLEISTÄ.

Jokaisella on oma kokemuksensa, etkä voi yleistää omaa kokemustasi koskemaan muita. Muiden kokemusta ei ole sopivaa määritellä heidän puolestaan.

OIKEUS TUNTEISIIN.

Jokaisella on oikeus omiin tunteisiin, eikä toisen tunnekokemusta saa vähätellä.

KIELI.

Puhu niin että kaikki voivat ymmärtää: yritä käyttää kieltä, joka on ymmärrettävää myös oman viiteryhmän ulkopuolisille. Huomio myös oma kielellinen ilmaisu, älä käytä loukkaavia sanoja tai nimittele toisia. Älä käytä hyökkääviä puheenvuoroja toisia ihmisiä kohtaan, puhu kunnioitettavasti ja rakentavasti.

EI ON EI.

Kunnioita toisen yksityisyyttä ja rajoja. Ota huomioon jokaisen fyysiset ja emotionaaliset rajat. Älä utele yksityisasioista, jokaisella on oikeus kertoa ja puhua vain sen verran, kun tuntuu hyvältä.

PYYDÄ ANTEEKSI.

Jokainen meistä tekee virheitä. Jos jostain syystä olet loukannut toista ihmistä, ota vastuu ja pyydä anteeksi.

HAE APUA.

Jos kaipaat ongelmatilanteisiin apua tai tukea, pyydä sitä. Voit kysyä apua ohjaajalta tai muulta turvalliselta aikuiselta. Voit myös olla yhteydessä Väestöliiton Poikien puhelimeen tai muihin matalan kynnyksen palveluihin.

Sanastoa

Sanastossa määritellään käsitteet, joihin voi törmätä seksuaalioikeuksista puhuttaessa. Sanasto ei kuitenkaan ole kaiken kattava. Esimerkkejä muista hyödyllisistä materiaaleista: Setan sateenkaarisanasto sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä koskevista käsitteistä ja termeistä ja THL:n seksuaalisuuden ja sukupuolen sanasto. Lisäksi Väestöliiton nettisivuilta löytyy tietoa seksuaalisuudesta ja Hyvä kysymys -verkkopalvelun seksuaalisuus-osioista.

Abortti/raskaudenkeskeytys

Abortilla tarkoitetaan raskauden keinotekoisia keskeyttämistä, jossa alkio tai sikiö poistetaan kohdusta.

Heteronormatiivisuus

Ajattelutapa, jossa heterous nähdään kaikkia muita suuntautumisia toivotumpana, luonnollisempana ja parempana.

Ihmisoikeusperustaisuus

Ihmisoikeusperustaisuudella tarkoitetaan sitä, että esimerkiksi hanketyössä varmistetaan, että kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin kirjatut perusoikeudet toteutuvat kaikkien, myös köyhimpien ja syrjityimpien ihmisten kohdalla.

Intersukupuolisuus

Tarkoittaa synnynnäistä tilaa, jossa ihmisen sukupuolta määrittelevät fyysiset tekijät tai ominaisuudet eivät ole yksiselitteisesti miehen tai naisen. Näitä ovat esimerkiksi epätyypilliset ulkoiset tai sisäiset sukuelimet. Intersukupuolinen voi kokea sukupuolensa monin tavoin, hän voi kokea olevansa mies tai nainen tai ensisijassa intersukupuolinen.

Lisääntymisterveys

Lisääntymisterveyteen kuuluu yksilöiden ja parien mahdollisuus päättää vapaasti lastenhankinnastaan sekä oikeus saada tietoa ja välineitä, jotka mahdollistavat nämä päätökset. Lisääntymisterveys edellyttää myös raskauden seuranta ja hyvää synnytyksen aikaista hoitoa äitien ja lasten terveyden varmistamiseksi sekä tarvittaessa mahdollisuuden turvalliseen raskauden keskeytykseen.

Nuorisoystävällisyys

Sellainen toiminta on nuorisoystävällistä, joka huomioi nuorten tarpeet ja toiveet sekä ymmärtää ja kunnioittaa nuorten erilaisuutta ja oikeuksia.

Seksitaudit

Seksitaudeiksi kutsutaan joukkoa bakteerien, virusten ja alkueläinten aiheuttamia tauteja, jotka tarttuvat pääasiassa tai suureksi osaksi seksikontaktissa. Seksitauti voi tarttua kaikessa seksissä, jossa henkilöiden eritteet ja limakalvot ovat kosketuksissa toisiinsa. Kondomi ja suuseksisuoja ehkäisevät seksitaudeilta.

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt

Seksuaali ja sukupuolivähemmistöihin luetaan yleensä lesbot, homot, biseksuaalit, transihmiset, intersukupuoliset, queerihmiset ja aseksuaalit. Länsimaissa heistä käytetään myös kirjainyhdistelmää hlbtq+. Globaalisti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöillä on erilaisia määritelmiä ja käsitteitä.

Seksuaalioikeudet

Yksilöiden oikeuksia päättää tietoisesti ja vastuullisesti omaan seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Seksuaalioikeuksia ovat oikeus omaan seksuaalisuuteen, oikeus tietoon seksuaalisuudesta, oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi, oikeus seksuaaliterveyspalveluihin, oikeus näkyä, oikeus yksityisyyteen ja oikeus vaikuttaa.

Seksuaaliterveys

Seksuaaliterveys on seksuaalisuuteen liittyvä hyvinvoinnin tila niin fyysisesti, emotionaalisesti, henkisesti kuin sosiaalisesti. Hyvän seksuaaliterveyden merkki on se, että suhtautuu positiivisesti ja kunnioittavasti seksuaalisuuteen. Se on myös mahdollisuutta saada miellyttäviä ja turvallisia seksuaalisia kokemuksia ilman pakottamista, syrjintää ja väkivaltaa.

Stigma

Stigma tarkoittaa sosiaalista leimaa. Leimautumisella tarkoitetaan tiettyyn ryhmään kohdistettuja kielteisiä stereotypioita.

Sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu

Viittaa ihmisen omaan kokemukseen sukupuolesta. Sukupuoli on moninainen käsite, eikä se rajoitu vain miehenä tai naisena olemiseen. Ihmiset voivat kokea olevansa myös molempia samaan aikaan tai ei kumpaakaan. Sukupuoli-identiteetin ohella ihmiset ilmaisevat sukupuoltaan eri tavoin, esimerkiksi vaatetuksella ja eleillä. Sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu eivät aina vastaa ihmisen biologista sukupuolta.

Sukupuolinormatiivisuus

Yhteiskuntamme ja kulttuurimme stereotyyppien ja kirjoittamattomien sääntöjen mukaan ihmiset ovat naisia tai miehiä, ja heidän tulisi käyttäytyä naisille ja miehille tyypillisellä tavalla. Normin mukaan nämä sukupuolet ovat muuttumattomat ja toistensa vastakohdat ja sukupuoli voidaan määritellä anatomisten ja biologisten piirteiden sekä ulkoisen olemuksen tai itseilmaisun mukaan.

Sukupuolisensitiivisyys

On ajattelutapa, jossa huomioidaan sukupuolinormit ja niiden vaikutukset sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla. Kasvatuksen tavoitteena se tarkoittaa, että kasvatuksella tehdään tilaa jokaiselle lapselle olla omanlaisiaan tyttöjä, poikia tai muilla tavoin itsensä määrittäviä lapsia.

Tabu

Kielletty asia, josta on epäsopivaa, häpeällistä tai kiellettyä puhua.

Transihminen

On kattokäsite ihmisille, jotka ovat transsukupuolisia, transvestiitteja ja transgendereitä. Sana trans viittaa siihen, että henkilön sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu joskus tai aina eroaa odotuksista sille sukupuolelle, johon hänet syntymähetkellä määriteltiin.

Vaarallinen abortti

On itse aiheutettu tai ammattitaidottoman henkilön tekemä toimenpide, joka johtaa raskauden keskeytymiseen.

Vammaisuus

Vammaisuus on kehon toiminnallinen tai rakenteellinen poikkeavuus, ja se kuvaa niitä yksilön kannalta haitallisia sosiaalisia ja yhteiskunnallisia seurauksia, joihin vammaiset ihmiset törmäävät vammattomille suunnitellussa ja heidän ehdoillaan toimivassa yhteiskunnassa.

Vähemmistö

On ryhmä, jonka edustajia on vähemmän verrattuna yhteiskunnan hallitsevaan enemmistöön.

Yhdenvertainen yhteiskunta

On sellainen yhteiskunta, joka on rakennettu kaikkia varten. Yhdenvertaisessa yhteiskunnassa kaikilla on yhtäläiset oikeudet ja vastuut sekä mahdollisuus osallistua yhteiskunnan toimintaan. Jokainen ihminen on arvokas. Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuolen perusteella.

Yliseksualisointi

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen yliseksualisoinnilla tarkoitetaan ajattelutapaa, jossa kyseisiin vähemmistöihin kuuluvat määritellään ensisijaisesti heidän seksuaalisen suuntautumisensa perusteella ja heidän parisuhteensa nähdään seksikeskeisinä.

Lisätietoja:

Väestöliiton nettisivut
www.vaestoliitto.fi

Hyvä kysymys -verkkopalvelu
www.hyvakysymys.fi

Tuettu Suomen
kehitysyhteistyövarain